

	URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE	
	<i>Informacja sygnałna</i>	Data opracowania - październik 2007 r.
Kontakt: e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. 012 415 38 84		Internet: http://www.stat.gov.pl/urzeddy/krak

Nr 22

BUDŻETY GOSPODARSTW DOMOWYCH W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2006 ROKU

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzą pracownicy Urzędu Statystycznego. Do ich obowiązków należy zwerbowanie w każdym miesiącu wylosowanych gospodarstw domowych do badania, przeprowadzenie wywiadu dotyczącego charakterystyki społeczno-demograficznej gospodarstwa domowego, udzielenie instruktażu w zakresie prowadzenia zapisów w książeczce budżetowej, opracowanie dla każdego gospodarstwa domowego „Miesięcznego budżetu gospodarstwa domowego”, przeprowadzenie wywiadu kwartalnego z badanymi gospodarstwami domowymi odnośnie wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania i nieruchomości oraz tzw. rozchodów rzadkich poniesionych w ciągu kwartału.

Wylosowane gospodarstwo domowe dokonuje w książeczce budżetowej zapisów odnośnie wszystkich przychodów, jakie wpłynęły do gospodarstwa domowego w badanym miesiącu oraz wszystkich rozchodów związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, czy użytkowaniem gospodarstwa rolnego. Notuje także wartości wszystkich artykułów pobranych na własne potrzeby z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, z działalności prowadzonej na własny rachunek oraz przekazanych darów z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzone jest metodą reprezentacyjną, która daje możliwość uogólnienia, z określonym błędem, uzyskanych wyników na wszystkie gospodarstwa domowe. Dostarcza podstawowych informacji o przychodach, rozchodach, spożyciu i wyposażeniu gospodarstwa domowego w dobra trwałego użytku oraz informacji o innych aspektach warunków bytu określonych grup ludności.

Badane gospodarstwa klasyfikowane są według głównych i dodatkowych źródeł utrzymania. Przy ustalaniu głównego i dodatkowego źródła utrzymania gospodarstwa domowego bierze się pod uwagę dochody o charakterze stałym lub powtarzalnym. Brane są pod uwagę dochody tak pieniężne jak i niepieniężne (spożycie naturalne, dary w naturze, pomoc społeczna w postaci rzeczowej, dodatek mieszkaniowy). Źródła utrzymania gospodarstwa domowego ustala się na podstawie głównych i dodatkowych źródeł utrzymania wszystkich członków gospodarstwa domowego. Na tej podstawie mamy gospodarstwa pracowników (na stanowiskach robotniczych oraz stanowiskach nierobotniczych), pracujących na rachunek własny, rolników, emerytów, rencistów, gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania.

W 2006 roku w województwie małopolskim badaniem objętych było 3070 gospodarstw domowych. Ponad 47% badanych rodzin, to rodziny utrzymujące się z pracy najemnej, ponad 36% badanych rodzin to rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta, 7% to gospodarstwa utrzymujące się z pracy na rachunek własny poza gospodarstwem rolnym, pozostałe gospodarstwa osiągają dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania i z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym. W porównaniu z 2005 r. zmniejszył się o 1 pkt procentowy udział gospodarstw utrzymujących się z pracy najemnej, a wzrósł o 1 pkt procentowy udział gospodarstw, których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta.

Przeciętne gospodarstwo domowe w województwie małopolskim liczy 3,26 osób (w 2005 roku - 3,23). Liczniejsze są gospodarstwa pracowników, pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym i rolników, a mniej liczne gospodarstwa emerytów i rencistów.

Dochód rozporządzalny jest sumą bieżących dochodów (pieniężnych i niepieniężnych) gospodarstwa domowego pomniejszoną o podatki od dochodów, spadków, darowizn oraz nieruchomości. Przeznaczony jest na wydatki na cele konsumpcyjne, pozostałe wydatki i przyrost oszczędności.

TABL.1 PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBE
W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005		2006	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Dochód rozporządzalny	732,27	100,0	765,10	100,0
w tym dochód do dyspozycji	708,36	96,7	740,55	96,8
w tym:				
z pracy najemnej	352,03	48,1	360,37	47,1
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	17,89	2,4	21,96	2,9
z pracy na własny rachunek	63,89	8,7	68,71 ^a	9,0
ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej	240,98	32,9	261,68	34,2

^a Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi: 10,15%.

Przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2006 roku w Małopolsce wynosił 765 zł.

Dochód rozporządzalny przeciętnego mieszkańca Małopolski w 2006 roku był niższy o około 70 zł od dochodu rozporządzalnego w kraju. W stosunku do 2005 roku wzrósł o 4,5% (w kraju o 9,6%). Dochód z pracy najemnej jest głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego. W 2006 r. stanowił 47,1% dochodu rozporządzalnego (w kraju 47,5%) i udział ten był o 1 pkt mniejszy niż w roku 2005. Drugim, co do wielkości źródłem dochodów gospodarstwa domowego są dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej. W tym wypadku wystąpił wzrost udziału tych dochodów o 1,3 pkt do 34,2%, (w kraju 33,5%).

Najwyższy poziom dochodu rozporządzalnego osiągnęły w 2006 roku gospodarstwa pracowników pracujących na stanowiskach nierobotniczych (o ok. 35% wyższy od dochodu gospodarstwa ogółem, podobnie jak w kraju) i gospodarstwa pracujących na rachunek własny (większy o ok. 27%, w kraju - o 32%).

Dochód wyższy od przeciętnego uzyskały ponadto gospodarstwa emerytów. W pozostałych grupach gospodarstw przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę był niższy od dochodu w gospodarstwach ogółem. Podobne tendencje wystąpiły również w badaniach dla Polski.

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, tj.: dary przekazane z gospodarstwa domowego, wydatki na cele społeczne, kaucje, odszkodowania płacone innym osobom i instytucjom.

W stosunku do 2005 roku dochód do dyspozycji w gospodarstwach domowych ogółem wzrósł o 4,5% (w kraju o 9,6%). Wzrost dochodów do dyspozycji odnotowano w większości gospodarstw domowych. Najwyższy wzrost dochodów do dyspozycji miał miejsce w gospodarstwach emerytów i rencistów (o 8,9%), rolników oraz w gospodarstwach osób pracujących na rachunek własny.

Gospodarstwa domowe objęte badaniem zapisują w książeczkach budżetowych swoje **wydatki**. Należą do nich wydatki ponoszone na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz pozostałe wydatki przeznaczone na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Zakupy dokonywane są za gotówkę lub na kredyt. Gospodarstwo może otrzymywać towary bezpłatnie lub uzyskiwać z gospodarstwa rolnego lub prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek.

Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (żywność, napoje, lekarstwa), półtrwałego użytkowania (odzież, zabawki, książki) i trwałego użytkowania (pralki, telewizory).

Pozostałe wydatki to: dary przekazane innym, niektóre podatki (np. od spadków, nieruchomości), składki na ubezpieczenia społeczne, przegrane w grach, straty pieniężne.

TABL.2 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005		2006	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Wydatki ogółem	672,77	100, 0	702,48	100,0
w tym wydatki na towary i usługi konsumpcyjne	648,86	96,4	677,93	96,5
w tym:				
żywność i napoje bezalkoholowe	192,66	28,6	201,22	28,6
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	16,76	2,5	16,48	2,3
odzież i obuwie	34,91	5,2	38,01	5,4
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	130,50	19,4	144,19	20,5
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego ...	33,10	4,9	34,61	4,9
zdrowie	36,18	5,4	34,50	4,9
transport	62,10	9,2	62,52	8,9
łącznie	34,28	5,1	34,65	4,9
rekreacja i kultura	43,14	6,4	45,74	6,5
edukacja ^a	8,09	1,2	9,48 ^b	1,3
restauracje i hotele	13,78	2,0	12,31	1,8
inne towary i usługi	32,75	4,9	32,97	4,7

a Łącznie z wychowaniem przedszkolnym. **b** Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi: 12,87%.

W 2006 roku poziom przeciętnych nominalnych wydatków w gospodarstwach domowych ogółem wynosił 702,48 zł w przeliczeniu na osobę, w tym na towary i usługi konsumpcyjne - około 678 zł (*około 35 zł mniej niż w kraju*). Wydatki miesięczne ponoszone przez 1 osobę w województwie małopolskim są o 42 zł niższe niż ponoszone przez przeciętnego Polaka. W porównaniu z 2005 rokiem wydatki miesięczne Małopolanina wzrosły. Wzrost wydatków wystąpił we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych, poza gospodarstwami emerytów.

Różnice w poziomie przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę między poszczególnymi grupami społeczno-ekonomicznymi gospodarstw domowych były stosunkowo duże. Jeśli za punkt odniesienia przyjmie się przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw ogółem, to poziom wydatków wyższy od przeciętnego zrealizowały gospodarstwa pracowników na stanowiskach nierobotniczych o 33,5%, pracujących na własny rachunek o 22,7%, emerytów – o 8,8%, a poziom znacznie niższy gospodarstwa rolników, pracowników na stanowiskach robotniczych oraz rencistów. W badaniach prowadzonych dla Polski odpowiednio wyższy poziom wydatków osiągnęły gospodarstwa pracowników na stanowiskach nierobotniczych (o 32,9%), gospodarstwa pracujących na rachunek własny (o 28,3%), gospodarstwa emerytów (o 14,6%). Rolnicy i renciści, podobnie jak w Małopolsce, ponosili niższe wydatki niż w gospodarstwach ogółem.

Z przedstawionych danych wynika, że gospodarstwa w Małopolsce 96,5% wszystkich swoich wydatków przeznaczają na cele konsumpcyjne. W ogólnych wydatkach gospodarstw dominującą pozycję w 2006 roku nadal zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. Na tę grupę potrzeb gospodarstwa przeznaczały 28,6% ogółu swoich wydatków (*przeciętny Polak 27,1%*). Widoczne jest zróżnicowanie procentowego udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników większy procent ogółu swoich wydatków przeznaczały na zakup żywności i napojów bezalkoholowych niż gospodarstwa ogółem. Natomiast gospodarstwa pracowników i pracujących na rachunek własny przeznaczały odpowiednio 27,2% i 25,7% swoich wydatków na zakup żywności i napojów bezalkoholowych.

Stałe opłaty mieszkaniowe (tj.: czynsz, opał, energia elektryczna i ciepła, gaz) to druga co do wielkości pozycja wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe. W 2006 roku wydatki te stanowiły 20,5% (*w kraju 19,7%*) i wzrosły w porównaniu do 2005 roku o 10,5%. W omawianym okresie widoczny jest niewielki wzrost udziału wydatków na edukację, rekreację i kulturę, odzież i obuwie. Zanotowano natomiast spadek wydatków na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe, zdrowie, transport, restauracje i hotele.

Poziom spożycia niektórych podstawowych artykułów żywnościowych na przestrzeni ostatnich lat po raz kolejny uległ obniżeniu, w tym zwłaszcza spożycia produktów zbożowych i pieczywa, mleka, napojów mlecznych i jogurtów, jaj, owoców i warzyw. Nieznacznie wzrosło spożycie mięsa, ryb, serów i cukru.

Przeciętne miesięczne spożycie na 1 osobę mleka, sera, jajek oraz cukru w województwie małopolskim, podobnie jak w latach wcześniejszych, jest w dalszym ciągu wyższe od spożycia przeciętnego mieszkańca Polski. W pozostałych grupach prezentowanych artykułów porównania takie wskazują na niższą konsumpcję w naszym województwie.

Spożycie artykułów żywnościowych jest sprawą indywidualną każdego gospodarstwa domowego. Jest ono zależne od wielu czynników. Wpływ na wielkość spożycia poszczególnych artykułów ma źródło utrzymania gospodarstwa domowego, wysokość dochodów, skład osobowy, wiek, miejsce zamieszkania, wykonywany zawód, przyzwyczajenia i tradycje żywieniowe, ale również dostępność artykułów.

TABL.3 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE SPOŻYCIE NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW ŻYWNOŚCIOWYCH NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Jednostka miary	2005	2006
Pieczywo i produkty zbożowe	kg	8,46	8,17
w tym pieczywo	kg	5,59	5,38
Mięso	kg	5,00	5,09
Ryby ^a	kg	0,34	0,36
Mleko ^b , napoje mleczne i jogurty	l	5,47	5,22
w tym mleko	l	4,94	4,70
Sery	kg	0,94	0,96
Jaja	szt	15,85	15,16
Oleje i pozostałe tłuszcze	kg	1,41	1,38
Owoce	kg	3,51	3,35
Warzywa	kg	12,29	10,93
Cukier	kg	1,74	1,76

a Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garmażeryjnych i panierowanych. **b** Bez zagęszczonego i w proszku.

Znaczne różnice występują w spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Spożycie prezentowanych artykułów w gospodarstwach pracowników i pracujących na rachunek własny (poza rybami, serami i owocami) jest niższe niż w gospodarstwach ogółem, natomiast gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników konsumują więcej tych artykułów niż gospodarstwa ogółem.

Wywiad kwartalny dostarcza informacji o **wyposażeniu gospodarstwa domowego w przedmioty trwałego użytkowania**.

W porównaniu z 2005 rokiem wyraźnie poprawiło się wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy i dostęp do Internetu oraz w telefony komórkowe. Poprawiło się również wyposażenie badanych gospodarstw w sprzęt audiowizualny i multimedialny oraz artykuły AGD. Wśród badanych gospodarstw w 2006 roku więcej rodzin posiadało pralki automatyczne, zamrażarki i kuchenki mikrofalowe, a mniej urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej, magnetowidy i odtwarzacze niż w 2005 roku.

Statystycznie, na każde badane w 2006 roku gospodarstwo domowe, przypadała co najmniej 1 chłodziarka, 1 telewizor do odbioru w kolorze, co drugie gospodarstwo miało samochód osobowy, a 44% tzw. wieżę, czyli stereofoniczny zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku. Co trzecie gospodarstwo posiadało urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej, a ok. 48% rodzin miało komputery osobiste, w tym ponad 2/3 z dostępem do Internetu.

W stosunku do 2005 roku gospodarstwa domowe w Małopolsce posiadały więcej zamrażarek, automatów pralniczych, kuchenek mikrofalowych, samochodów, zestawów do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieży), telewizorów kolorowych, telefonów komórkowych, komputerów osobistych z dostępem do Internetu i urządzeń do odbioru telewizji satelitarnej. Natomiast małopolskie gospodarstwo domowe było gorzej wyposażone w chłodziarkę, zmywarkę do naczyń i urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej niż gospodarstwo domowe statystycznego Polaka.

TABL.4 GOSPODARSTWA DOMOWE WYPOSAŻONE W NIEKTÓRE PRZEDMIOTY TRWAŁEGO UŻYTKOWANIA ^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006
	na 100 zbadanych gospodarstw domowych	
Chłodziarka	97,7	97,8
Zamrażarka	33,4	36,5
Automat pralniczy	81,8	84,1
Zmywarka do naczyń	4,9	4,9
Kuchenka mikrofalowa	33,8	37,7
Samochód osobowy	49,4	52,1
Odbiornik radiofoniczny	55,7	60,5
Zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża)	43,0	44,4
Odbiornik telewizyjny z ekranem do odbioru kolorowego	97,2	98,0
Telefon komórkowy	67,2	75,0
Magnetowid, odtwarzacz	45,8	43,5
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej ^b	35,2	34,6
Komputer osobisty	42,7	47,6
w tym z dostępem do Internetu	27,7	32,5

a Opracowano na podstawie stanu w końcu poszczególnych kwartałów. b Łącznie z telewizją kablową.

Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego ma wpływ źródło utrzymania, potrzeba posiadania danego sprzętu i miejsce zamieszkania. Występuje wyraźna korelacja między poziomem uzyskiwanych przez dany typ gospodarstwa dochodów, a wyposażeniem w dobra trwałego użytkowania, zwłaszcza te, które nie są uważane przez nie za niezbędne do jego funkcjonowania. Gospodarstwa osób pracujących na stanowiskach nierobotniczych i pracujących na rachunek własny są znacznie lepiej wyposażone w zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku, kamery wideo, komputery osobiste z dostępem do Internetu, telefony komórkowe, zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe, samochody osobowe, działki rekreacyjne od pozostałych grup gospodarstw domowych. Rodziny rolników posiadają znacznie mniej sprzętu luksusowego niż przeciętna rodzina, natomiast mają więcej zamrażarek (i to znacznie), samochodów osobowych, rowerów, pralek i wirówek elektrycznych. Te tendencje notowane są od kilku lat.

W badaniach ankietowych ważne jest, aby wylosowane losowo gospodarstwa domowe podejmowały badanie. Zmiany wylosowanych mieszkań, jeżeli występują w dużej skali, mają wpływ na otrzymane wyniki. Wszystkie gospodarstwa, które przyjęły ankietera i prowadziły zapisy w książeczkach budżetowych przyczyniły się do uzyskania informacji, które spełniają ważną rolę w analizach poziomu życia ludności, umożliwiając ocenę wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i zróżnicowania sytuacji bytowej podstawowych grup gospodarstw domowych.